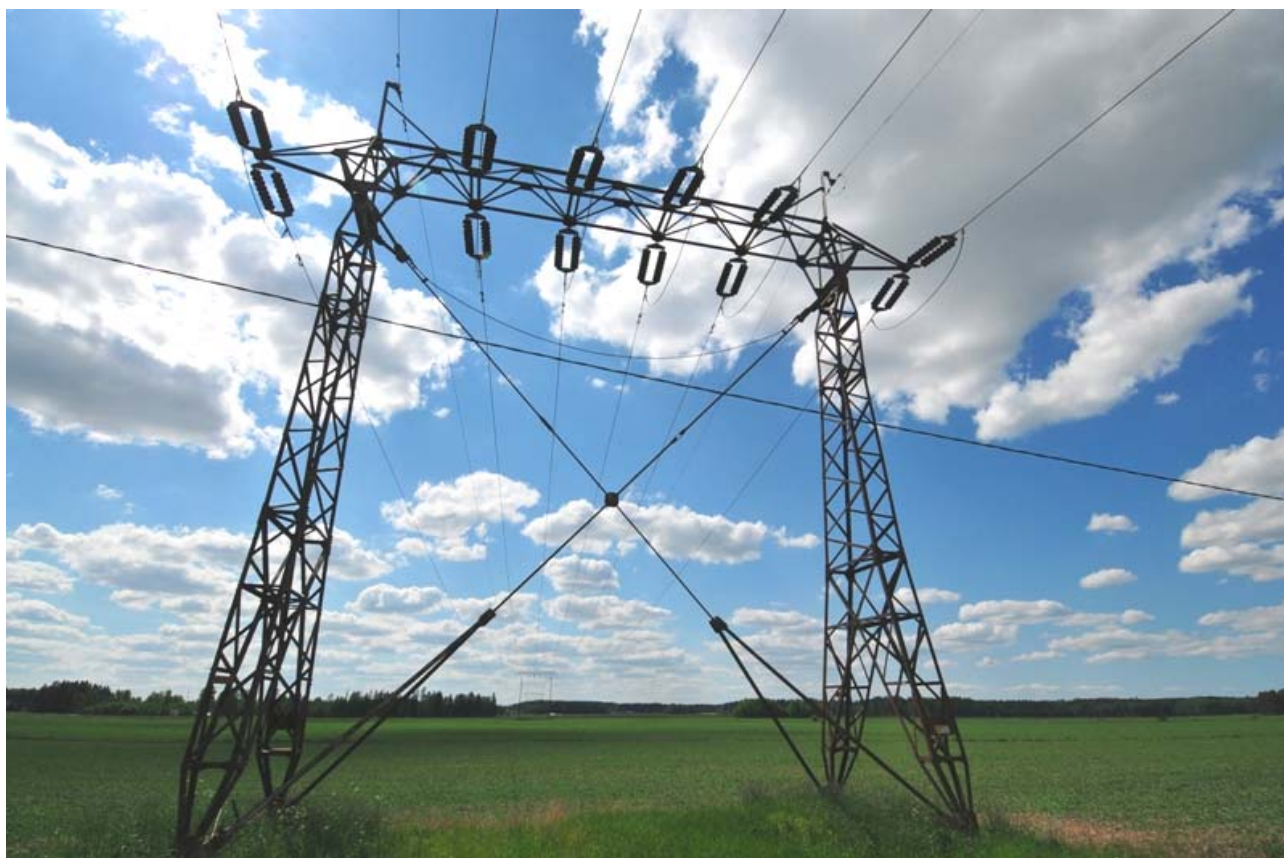

FORSSA - LIETO

ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 400 – 110 KILOVOLTIN
VOIMAJOHTOHANKKEEN ALUEELLA 7. – 14.6.2010

MUSEOVIRASTO
Vesa Laulumaa

Sisällys

Johdanto	2
Tutkimusalue, sen ympäristö ja vesistöhistoria	2
Inventoinnin kulku ja havainnot	3
Liite 1. Forssa-Lieto 400+110 kV. Yleiskartta 1:160 000	

Johdanto

Fingrid Oyj suunnittelee Forssan ja Liedon välisen 110 kilovoltin voimajohdon uusimista. 1920-luvulla rakennettu, Rautarouva -nimellä tunnettu, linja korvataan 400 ja 110 kilovoltin voimajohdoilla, jotka sijoitetaan entisen linjan paikalle. Uudet pylväävät ovat entisiä korkeammat, mutta niiden väli on harvempi ja johtoalue kapenee. Hankkeeseen liittyvässä lausunnossa Museovirasto toteaa, että linjan alueelta ei tunneta kiinteitä muinaisjäännöksiä. Linjaus kulkee kuitenkin alueilla, joilla voi sijaita kivikautisia asuinpaikkoja ja niillä tulee tehdä arkeologinen inventointi (asiaa koskeva kirjeenvaihto DNRO 67/304/2010). Museovirasto esitti tarjouksen inventoinnin kustannusarviosta ja Fingrid tilasi inventoinnin 7.4.2010. Koko työ sovittiin suoritettavaksi heinäkuun loppuun mennessä. Inventoinnin kenttätyöosuuden teki Museoviraston tutkija Vesa Laulumaa 7. – 14.6.2010.

Tutkimusalue, sen ympäristö ja vesistöhistoria

Inventoidulla voimajohtoreitillä on pituutta noin 67 kilometriä ja se kulkee Forssan, Jokioisten, Ypäjän, Someron, Koski Tl:n, Marttilan, Tarvasjoen ja Liedon kuntien alueella. Alueen maaperä koostuu lähinnä savikoista, joita täplittävät moreeni- ja kallioharjanteet. Linjan kohdalle sattuu vain muutamia hiekkajaksoja. Ne sijaitsevat Jokioisten Pitkäkylässä, Ypäjän Munitunon itäpuolisella harjanteella, Marttilan Hirvasojan ja Varsanojan tuntumassa. Huomattava osa linjasta kulkee peltoalueilla. Moreeni- ja kallioharjanteiden kasvillisuus on yleensä havupuuvältaista, voimajohtolinjan alla esiintyy lehtipuuvesakon lisäksi usein katajaa. Linja ei kosketa mitään huomattavampaa vesialuetta, se ylittää muutamia pieniä jokia tai puroomia, merkittävimpinä Tarvasjoki Tarvasjoella, Savijoki Liedossa ja Haapajoki Jokioisilla.

Voimajohtoreitin alueelle sattuu useita muinaisia merenrantavaiheita. Kanta-Hämeen osalta Itämeren vaiheet on äskettäin julkaistu (Kanta-Hämeen muinaisrannat. Itämeren varhaisvaiheiden visualisointi. Hanna Virkki ja Kalervo Hokkanen. Geologian tutkimuskeskus. Hämeenlinna 2007), mutta Varsinais-Suomesta vastaavaa lähdemateriaalia ei vielä ole olemassa. Kanta-Hämeen osalta inventointialue on Forssan, Jokioisten ja Ypäjän alueella, jolla maa paljastui Yoldiameren loppuvaiheen ja Ancyclusjärven aikana. Seuraavassa muutamia eri rantavaiheita Kanta-Hämeen alueelta, niiden ajoituksia ja korkeus nykyisestä merenpinnasta (Virkki ja Hokkanen 2007, s. 11).

11500 BP Yoldiameri, 130 m mpy (BP = Before Present, ennen nykyaikaa)

10800 BP Ancyclusjärvi, 102 m mpy

10500 BP Ancyclusjärvi, 94 m mpy

10100 BP Ancyclusjärvi 85 m mpy

9200 BP Ancyclusjärvi 83 m mpy

Yllä mainitut 100 – 120 metrin korkeudet ovat yleisiä Kanta-Hämeen osassa, mutta korkeudet laskevat huomattavasti siirryttäessä kohti Lietoa. Liedon alueella useimmat moreeniharjanteet ovat korkeudeltaan noin 40 – 60 metriä mpy. Rantakorkeuksista ei ole tällä alueella yhtä havainnollista aineistoa kuin Kanta-Hämeestä, mutta alueelta tunnetaan muutamia melko hyvin ajoitettuja kivikauden kulttuurivaiheita, joiden perusteella voidaan esittää, että noin 6000 BP Litorinameren korkeus oli noin 40 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella. Esimerkiksi länsisuomalainen Jäkärän ryhmä ajoitetaan noin 6300 – 5700 BP ja siihen kuuluvat asuinpaikat ovat Liedon ja Turun seudulla noin 40 – 45 metriä mpy.

Siirryttäessä Liedosta kohti Forssaa korkeudet nousevat tasaisesti. Marttilan kohdalla linjalle sattuvat kallio- ja moreeniharjanteet ovat noin 60 – 80m mpy. Koski Tl:n ja Someron kohdalla noin 80 – 100 m mpy.

Inventoinnin kulku ja havainnot

Inventoinnissa ei löydetty nykyiseen voimajohtohankkeeseen vaikuttavia kohteita. Seuraavassa on kuvailtu työn kulku ja havainnot.

Inventoinnin valmisteluissa käytettiin lähdemateriaalina edellä mainittua Kanta-Hämeen muinaisrannat julkaisua, Geologian tutkimuskeskuksen geokartta -palvelua maaperäkarttojen osalta, Museoviraston arkeologian osaston topografisen arkiston materiaalia, muinaisjäänösrekisteriä, paikallishistorioita, Kuninkaan kartastoa ja internetin kautta saatavissa olevaa historiallisen ajan karttamateriaalia (erityisesti www.vanhakartta.fi –verkkosivustoa).

Inventoinnissa käytiin jalkaisin läpi koko voimajohtolinja lukuun ottamatta peltoja. Kasvukausi oli jo hyvässä vauhdissa inventointiajankohtana, joten havaintojen teko pelloilla oli mahdotonta. Esihistoriallisten kohteiden osalta maastossa havainnoitiin topografian ja maaperän perusteella kivikautisille asuinpaikoille potentiaalisia alueita, joita käytiin tarkemmin läpi ja niille tehtiin koepistoja. Näitä kohteita ovat mm. edellä mainitut hiekkajaksot. Toinen inventoinnin kannalta potentiaalinen muinaisjäänöstyyppi oli kiviröykkiöt, joita on aikojen kuluessa kasattu eri tarkoituksiin, mm. haudoiksi ja rajamerkeiksi. Harjanteilla sijaitsevia kiviröykkiöitä tunnetaan linjan lähialueilta, joten etukäteen oli mahdollista, että niitä löytyisi myös inventoitavalta alueelta. Inventoinnissa ei kuitenkaan löytynyt esihistoriallisia kohteita.

Vanhojen karttojen avulla koetettiin paikantaa linjalla sijaitsevia historiallisen ajan kohteita esim. kylätontteja, mutta karttamateriaalin perusteella niitä ei näyttäisi linjalle osuvan. Myöskään maastossa ei havaittu merkkejä linjalla sijaitsevista historiallisen ajan kohteista. Ainoa linjalla sattuva historiallinen kohde on Huovintie, joka kulkee linjan alta Koski Tl:ssä. Huovintie on jo huomioitu hankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmassa.

Inventoidun alueen löydöttömyys näyttäisi selittyvän inventointialueen maaperällä ja topografialla. Forssan, Jokioisten ja Ypäjän alueella kivikautiset kohteet sijoittuvat pääosin Loimijoen ympäristöön, hieman inventointialueen pohjoispuolelle. Ancyliusjärven aikaan Loimijoki muodosti pitkälle sisämaahan ulottuvan merenlahden, jonka rannoille asutus etupäässä sijoittui. Kun siirrytään linjaa pitkin Koski Tl:n alueelle tulee vastaan pieni kivikautisten asuinpaikkojen keskittymä. Se puolestaan sijaitsee Paimionjoen tuntumassa. Näiden kahden kivikautisen asuinpaikkakeskittymän välinen alue on ollut ainakin linjan kohdalta asutukselle epäsuotuisa, sillä lohkareinen ja kallioinen muinaissaaristo ei ole vetänyt asutusta puoleensa. Koski Tl:n ja Loimaan rajalla Hevonlinnan kohdalla, noin 2 km Rautarouvan pohjoispuolella, on kuitenkin harjujakso, joka vaikuttaisi erittäin potentiaaliselta alueelta kivikautisen asutuksen kannalta. Voimalinjainventoinnissa sitä ei ollut mahdollista käydä läpi, mutta alue olisi syytä inventoida jossain muussa yhteydessä.

Lietoa kohti siirryttäessä on vielä pieni asuinpaikkojen keskittymä voimalinjan eteläpuolella Tarvasjoen ja Paimionjoen haarautuman kohdalla. Tämän jälkeen seuraava tihentymä on Liedossa Aurajoen laaksossa. Asuinpaikkojen keskittyminen jokilaaksoihin lienee todellinen ilmiö eikä tutkimuksellinen harha. Muinaiset pitkälle sisämaahan ulottuvat merenlahdet ovat olleet suojaisia asuinpaikkoja. Maankohoamisen myötä merenlahdet ovat muuntuneet jokiuomiksi, jotka ovat toimineet tärkeinä kulkuväylinä. On kuitenkin todennäköistä, että alueelta voi löytyä vielä useita kohteita sieltä täältä jokilaaksojen ulkopuoleltakin, mutta tuskin kovin tiheitä kivikautisen asutuksen keskittymiä. Historiallisen ajan muinaisjäänöskohteiden osalta tilanne näyttää olevan pitkälti sama. Asutus on keskittynyt jokiuomien ja usein niitä myötäilevän tiestön varteen. Lisäksi jokilaaksojen savikot ovat tarjonneet hyvät mahdollisuudet maatalouteen.

Helsingissä 27.7.2010

Vesa Laulumaa

